Girdaičiai offering site in a wetland where 5th–6th-century and 13th–14th-century finds were discovered (Figs. 18–20), a Raseiniai cruciform pin find spot (Fig. 27), and the 16th–17th-century Aukštuoliukai manor site, the historic property of the Bilevičius family (Figs. 15, 16). Stone axe and handstone find spots were also recorded (Figs. 22–26).

14th–15th-century finds were discovered at the site of a Jagėlonys forest Lithuanian partisan dugout (Elektrėnai Municipality) (Figs. 1–3), a Lithuanian partisan campsite and the location of their 16 December 1944 battle with the Soviet occupying army were identified in Šilainiai forest (Kėdainiai District) (Figs. 5, 6), and a partisan bunker site in Voveraičiai forest (Figs. 7–8). Separate finds attesting to the Lithuanian struggle for independence were also discovered (Fig. 4).

Vykintas Vaitkevičius

Žvalgymai Birštono, Prienų ir Raseinių rajonuose

2018 m. rugpjūčio–lapkričio mėnesiais BRIAI trylikoje Birštono savivaldybės, Prienų ir Raseinių rajonų vietovių žvalgė 14 kultūros paveldo vertybių požymių turinčių vietų, aptiko 10 geležies amžiaus – naujausių laikų archeologinių radinių, kuriuos perdavė saugoti į LNM ir RKIM.

Birštono pilkapynas (Birštonas) yra centriniame miesto parke – pušyne tarp Kęstučio, Algirdo ir Pušyno gatvių, už 250 m į V nuo Nemuno kairiojo kranto, 1,2 km į Š nuo Birštono piliakalnio ir papėdės gyvenvietės (UK 16507). Užfiksuota ne mažiau kaip 13 pilkapių, kurių sampilai nuo 5,5 m skersmens, 50 cm aukščio (IV pilkapis – 501845, 6052535) iki

1 pav. Viena Birštono pilkapių grupių (pilkapiai X–XIII) iš P. V. Vaitkevičiaus nuotr.

Fig. 1. One of the Birštonas barrow groups (barrows X–XIII), as seen from the S.

12x11 m dydžio, 1,5–1,8 m aukščio (XIII pilkapis – 502040, 6052364) (1 pav.). Dideli atstumai tarp pilkapių verčia manyti, kad senovės laidojimo vieta kitados užėmė didelį plotą. Atidžiai iššvalgius visą parką, pilkapių arba jų liekanų gali būti rasta daugiau.

Bačkininkų miško pilkapis (Prienų r., Ašmintos sen.) yra 310 m į R nuo kelio Kaunas–Alytus, Bačkininkų miško 69 kvartale, ant nedidelės smėlingos aukštumos (497740, 6063823). Sampilas 14,5x14 m dydžio (nežymiai pailgas ŠV–PR kryptimi), 2–2,2 m aukščio, viršuje plokščias, įdubęs (su 1 m skersmens, apie 30 cm gylio duobele) (2 pav.). Į R nuo pilkapio užfiksuota 3x2,15 m dydžio, 1,1 m gylio Lietuvos partizanų bunkerio duobė su 6,5 m ilgio L formos įėjimo grioveliu, tačiau istorinių duomenų apie šią vietą trūksta.

Naravų pilkapynas (Prienų r., Balbieriškio sen.) yra Prienų šilo 87 kvartale, miško kelio Paduoblis–Naravai V pusėje (497855, 6049026). Pirmasis sampilas 9,5x9 m dydžio, apie 50 cm aukščio, suplokštėjęs; antrasis – 11,5 m skersmens, 0,8–1 m aukščio, aplinkui jį žymus griovys (3 pav.). Į PV nuo pilkapių, kiek aukštesnėje

2 pav. Bačkininkų miško pilkapis iš R. V. Vaitkevičiaus nuotr.

Fig. 2. The Bačkininkai forest barrow, as seen from the E.

3 pav. Vienas iš Naravų pilkapių iš P. V. Vaitkevičiaus nuotr.

Fig. 3. One of the Naravai barrows, as seen from the S.

vietoje yra 9,5x12 m dydžio (pailga ŠR–PV kryptimi) aikštelė, apjuosta 4–5 m pločio, 60–80 cm aukščio pylimais; įėjimo ar įvažiavimo žymių išliko PV pusėje. Chronologija ir šios struktūros paskirtis neaiški.

Purvininkų alkakalnis, vadinamas Perkūnkalniu (Prienų r., Pakuonio sen.), yra 160 m į PR nuo Perkūnkalnio gatvės atsišakojimo iš kelio Kaunas–Alytus, 680 m į Š–ŠV nuo naujai surasto Bačkininkų miško pilkapio, pusiau padalytas ganyklos tvoros (497351, 6064387). Kalnas apie 70x50 m dydžio prie pagrindo (pailgas Š–P kryptimi), vidutinio statumo, nuolaidžiais šlaitais, 5–8 m aukščio. P dalis ganoma, Š apaugusi jaunomis pušaitėmis (4 pav.).

4 pav. Purvininkų alkakalnis, vadinamas Perkūnkalniu (medžių guotas dešinėje) iš ŠV. V. Vaitkevičiaus nuotr.

Fig. 4. Purvininkai sacred hill, also known as Perkūnkalnis (the clump of trees on the right in the photo), as seen from the NW.

5 pav. Žiegždrių pilkapiai iš V. V. Vaitkevičiaus nuotr.

Fig. 5. The Žiegždriai barrows, as seen from the W.

1935 m. Žemės vardyno anketoje pažymėta, kad čia buvo miškas, „į medžius trankydavo perkūnas“. Vietovardis, vieta gerai žinoma apylinkės gyventojams.

Žiegždrių pilkapynas (Prienų r., Balbieriškio sen.) yra Vadės upės dešiniajame krante, ant ŠR–PV kryptimi išsitęsusios smėlio kopos (viduryje apie 497080, 6047612). Vienas šalia kito čia supilti 6 nuo 8,5x7,5 iki 10x9 m dydžio sampilai (5 pav.), visų jų aukštis – 1–1,5 m.

Burbiškių akmuo su smailiadugniu dubeniu (Raseinių r., Pagojukų sen.) puošia Genovaitės Gužauskienės sodybą, kur buvo atvežtas iš šalia esančio dvarelio sodo, akmenų krūsnies. Akmuo vidutinio rupumo, mėlynas, plokščias, gana lygiu paviršiumi, 1,03x0,78 m dydžio, 12–17 cm aukščio; dubuo šiek tiek arčiau krašto, 19x18 cm dydžio, 14,5 cm gylio, pjūvyje primena hiperbolę (6 pav.).

Ilgižių akmuo su smailiadugniu dubeniu III (Raseinių r., Betygalos sen.) yra gėlių darželyje prie daugiabučio (Mokyklos g. 3), kur buvo atvežtas iš senos sodybos prie centrinės kaimo kryžkelės. Akmuo mėlynas, su raudonomis juostomis (gyslomis), vidutinio rupumo, 95x82 m dydžio, 23–27 cm aukščio. Dubuo kiek arčiau krašto, 18,5 cm skersmens, 15,5 cm gylio, pjūvyje primena hiperbolę (7 pav.).

Jankaičių akmuo su smailiadugniu dubeniu III (Radviliškio r., Šaukoto sen.) dabar saugomas Povilo Kriaučiūno sodyboje Butautų kaime (Raseinių r.). Akmuo raudonas, smulkiagrūdis ir vidutinio rupumo, plokščias, lygus, 78x58 cm dydžio, 22 cm aukščio, į vieną galą susiaurėjantis iki 23 cm; 21x20 cm dydžio dubuo viduryje (8 pav.).

2017 m. nagrinėjant **Akmenės (Sandrausiškės) pilkapių** (Raseinių r., Šiluvos sen.) apsaugos ir tyrimų istoriją, dėmesį atkreipė iš

6 pav. Burbiškių akmuo su smailiadugniu dubeniu. V. Vaitkevičiaus nuotr.

Fig. 6. The Burbiškiai stone with a conical cup mark.

7 pav. Ilgižių III akmuo su smailiadugniu dubeniu. V. Vaitkevičiaus nuotr.

Fig. 7. The Ilgižiai III stone with a conical cup mark.

VAK dokumentų kylantis prieštaravimas: 1936 m. rugsėjį buvo aprašyti ir saugomais paskelbti pilkapiai Ipolito Skirmanto (Š grupė) ir Elenos Vilbutienės (Maračiauskienės) žemėje (P grupė), o schemoje rūpestingai nupiešta visai kita Sandrausiškės vietovė ir joje pažymėtas nemažas pilkapių plotas. Tai smėlinga aukštuma, šiandien apaugusi mišku (Šiluvos miško 59 kvartalas), iš R į V ją kerta Raseinių ir Kelmės r. riba, iš P į Š – kelias, vedantis iš Sandrausiškės į Sandravos mišką.

90 m į P nuo rajonų ribos, 70 m į R nuo minėto miško kelio, tarp sodintų pušaičių plotų išliko vienas pilkapis (454514, 6156556). Jo sampilas ovalus, 16x9,5 m dydžio (pailgas Š–P kryptimi), apie 30–80 cm aukščio, plokščiu viršumi (9 pav.). P ir Š papėdėje matyti keli vainiko akmenys, dar keletas riedulių atstumta vėlesniais laikais.

Dapkaičių geležies amžiaus radimvietė (Raseinių r., Pagojukų sen.) yra sunykusio kaimo laukuose, už 780 m į PR nuo kanalu tekančios Luknės kairiojo kranto, į V nuo Kupsčių miško 37 kvartalo pakraščio (apie 461337, 6145832). Čia rasta žalvarinė storagalė apyrankė (10 pav.).

Fliorencijos dvarvietėje (Raseinių r., Pagojukų sen.), kuri jau žvalgyta 2016 ir 2017 m. (žr. p. 553–554; *ATL 2017 metais*, 2018, p. 555), rasta iš vario išlieta puošni diržo sagtis nulaužta ausele (11 pav.).

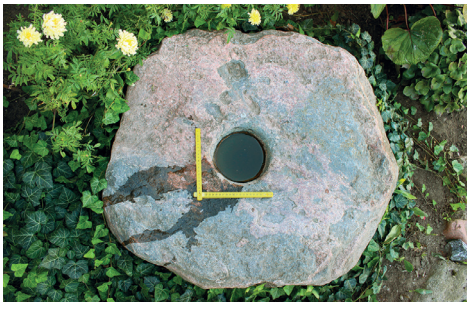

8 pav. Jankaičių akmuo su smailiadugniu dubeniu III, atvežtas į Butautus. V. Vaitkevičiaus nuotr.

Fig. 8. The Jankaičiai stone with a conical cup mark III, which was taken to Butautai.

9 pav. Sandrausiškės pilkapis iš Š. V. Vaitkevičiaus nuotr.

Fig. 9. Sandrausiškė barrow, as seen from the N.

0 2 cm

10 pav. Dapkaičiuose rasta storagalė apyrankė. V. Vaitkevičiaus nuotr.

Fig. 10. A bracelet with thickened terminals that was discovered at Dapkaičiai.

Maižiškių radimvietė (Raseinių r., Šiluvos sen.) yra tarp Maižiškių, Papušynio kaimo ir Žaiginio miško, už 370 m į R nuo kanalu tekančios Luknės kairiojo kranto, sunykusio Plokščių kaimo vietoje (apie 462951, 6149011). Ūkininkas Saulius Ragaliauskas saugo apie 2008 m. čia rastą gludintą 9,7 cm ilgio kirvį su skyle kotui (12 pav.) ir nežinomos paskirties 12,7 cm ilgio, 3,6–3,8 cm storio, 4,8–5,6 cm aukščio akmeninį dirbinį (galąstuvą?) (13 pav.).

Paluknio kapinyne (Raseinių r., Šiluvos sen.), kuris plačiai tyrinėtas Tado Daugirdo ir rezultatai aprašyti dar XIX a. II pusėje, lobių ir (arba) militarijų ieškotojų iškastoje duobėje pastebėti žmonių kaulai iš suardytų degintinių kapų (462349, 6151526). Be to, dirbamame lauke už 40 m į P–PV nuo saugomos teritorijos ribos, žvalgant metalo ieškikliu, rasta kovos peilio dalis (462327, 6151451), 10–15 m spinduliu – dar 3 sulaužytų smeigtukų ir vytinės antkaklės dalys (14 pav.).

Sandrausiškės bunkerio vieta (Raseinių r., Šiluvos sen.) yra Sandravos miško 55 kvartale, 460 m į Š nuo kanalu tekančio Sandravos upės

11 pav. Fliorencijos dvarvietėje rasta sagtis. V. Vaitkevičiaus nuotr.

Fig. 11. A buckle discovered at the Fliorencija manor site.

0 2 cm

0 4 cm

12 pav. Akmeninis kirvis iš Maižiškių radimvietės. V. Vaitkevičiaus nuotr.

Fig. 12. A stone axe from the Maižiškiai find spot.

0 4 cm

13 pav. Nežinomos paskirties akmeninis dirbinys iš Maižiškių radimvietės. V. Vaitkevičiaus nuotr.

Fig. 13. A stone artefact with no known purpose from the Maižiškiai find spot.

14 pav. Į P–PV nuo saugomos Paluknio kapinyno teritorijos ribos rasti dirbiniai: 1 – kovos peilio dalis; 2 – vytinės antkaklės lankelio dalis; 3–5 – smeigtukų adatos. V. Vaitkevičiaus nuotr.

Fig. 14. Artefacts discovered to the S–SW of the boundaries of the protected territory of Paluknys cemetery: 1 – part of a fighting knife; 2 – part of a twisted wire neck-ring shank; 3–5 – pin shafts.

0 2 cm

dešiniojo kranto, 140 m į R nuo Raseinių ir Kelmės rajonų ribos, ant smėlio kalvos šlaito (454792, 6156472). Duobė gerai išlikusi, 4,8x1,75–2,3 m dydžio (pailga Š–P kryptimi, 345°), plokščiu dugnu, vidutinio statumo šlaiteliais, 1,1 m gylio. Įėjimo būta Š kampe – išlikęs apie 1 m pločio, 1,2 m ilgio ir apie 50 cm gylio griovelis. Žvalgant metalo ieškikliu, ant duobės R krašto aptiktos trys 17,5 cm ilgio išardytos rusiško minosvaidžio minos; jų sprogdikliai partizanų išsukti, tolas išbertas.

Pastaraisiais metais ant bunkerio duobės P krašto profesorius Alfonsas Vaišvila su šiluviškiu Marijonu Valinčiumi pastatė atminčiai stulpelį su užrašu: „Povilo Morkūno (Ežerėnas) partizanų būrio slaptavietė 1945–1946 m.“

Remiantis žvalgymų duomenimis, Birštono, Bačkininkų miško, Naravų, Sandrausiškės, Žiegždrių pilkapiams, Purvininkų alkakalniui, Burbiškių, Ilgižių III ir Jankaičių akmenims su smailiadugniais dubenimis ir Sandrausiškės bunkerio vietai pasiūlyta suteikti teisinę apsaugą. Dapkaičių, Fliorencijos ir Maižiškių radimvietes reikia toliau žvalgyti, tikslinti Paluknio kapinyno teritorijos ribas.

The Surveys in Birštonas, Prienai, and Raseiniai Districts

In August – November 2018, the BRIAI surveyed 14 sites possessing features of cultural heritage properties at 13 Birštonas Municipality, Prienai District, and Raseiniai District locations (Figs. 1–9) and discovered ten Iron Age – Modern Age finds (Figs. 10–14). The granting of legal protection was proposed for ten sites possessing archaeological, mythological, and historical value, the correction of the territorial boundaries for one, and a continuation of the survey for three.

Gintautas Zabiela

2018 m. Lietuvoje surasti nežinomi piliakalniai

Lietuva 2017-uosius – Piliakalnių metus užbaigė ir Nepriklausomybės šimtmetį pasitiko turėdama 921 piliakalnį. Iš jų iki mūsų dienų išliko 891, sunaikinta 30. Tiek piliakalnių suregistruota 2005 m. išleistame jų atlase (*LPA*, 2005, t. I–III) ir 2017 m. pabaigoje pasirodžiusiame jo papildyme (*LPA*, 2017, t. IV). 2018 m. nežinomų piliakalnių paieška Lietuvoje tęsėsi. Įvairių asmenų nurodymu, per šiuos metus identifikuoti dar 5 piliakalniai. Duomenys apie Vilkiškių piliakalnį II paskelbti (*ATL 2017 metais*, 2018, p. 567–570), o apie kitus pateikiami šiame straipsnelyje.

Juškaičiai, Tauragės r., Skaudvilės sen., piliakalnis II (N54°30‘57.4“, E23°55‘48.7“)

Piliakalnis II įrengtas atskiros kalvos aukščiausioje dalyje, 950 m į PV nuo Juškaičių piliakalnio I. Aikštelė keturkampė, neryškiais kraštais, pailga ŠR–PV kryptimi, 22 m ilgio, 7 m pločio. Jos PV kraštas 6 m plotyje iškilęs per 20 cm, ŠR kraštas 10 m plotyje – per 50 cm – čia tarsi buvę nuskleisti pylimėliai (1 pav.). 2 m žemiau jų abiejuose kalvos galuose yra jam nepanaudotos iki 20 m ilgio terasos. Šlaitai statūs, 10 m aukščio. Piliakalnis anksčiau buvo ariamas, dabar apaugęs lapuočiais medžiais. Piliakalnį surado Darius Stončius 2018 m. gegužės 8 d.

Kačėniškė, Švenčionių r., Švenčionių sen., piliakalnis II (N55°13‘25.3“, E26°15‘50.7“)

Piliakalnis II įrengtas aukštumos kyšulyje Mergežerio ežero V krante, suformuotame Mergežerio upelio, jo kairiajame krante, 300 m į ŠR nuo Kačėniškės piliakalnio I. Aikštelė pailga PV–ŠR kryptimi, 17x5 m dydžio. Jos ŠR krašte iškastas 11 m pločio, 1 m gylio griovys, už kurio